

Ірина Остапівська

м. Луцьк

shuhlyadka@ukr.net

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІТЬ У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

В сучасних вітчизняних умовах надзвичайно зросла роль інформаційно-цифрових (інформаційно-комунікаційних) компетенцій кожної особистості в цілому та учителя початкових класів зокрема. Це зумовлено численними причинами, серед яких доцільно наголосити на:

1) глобальна інформатизація усіх сфер людської життєдіяльності, котра вимагає сформованості розвиненої знаннево-навичкової бази у сфері інформації, інформаційної діяльності та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) й, у першу чергу, – знань щодо можливостей та нормативно-етичних (культурних) основ і умінь використовувати їх програмно-технічний арсенал: програмне і технічне забезпечення;

2) швидкий розвиток ІКТ (концептів, програмних і технічних засобів та постійне їх оновлення тощо) й розширення можливостей та спектру доступних завдань, котрі вони здатні вирішувати, вимагає від особистості здатності до постійного самовдосконалення і самоосвітньої діяльності у цій галузі. Іншими словами – уміння підвищувати та актуалізовувати зміст власних ІКТ-компетентностей, складовою котрих є культура інформаційної діяльності;

3) широка інтеграція в різні сфери життєдіяльності суспільства систем штучного інтелекту (ШІ) загострює потребу в свідомому розумінні змісту та практикуванні норм академічної доброчесності, а також і переосмислення змісту феномену «академічна доброчесність» у контексті культури інформаційної діяльності;

4) зростання значення інформації та інформаційних технологій як зброї та інструментів цілеспрямованого або незумисного впливу, маніпулювання стає причиною як опанування особистістю ефективними засобами щодо власного інформаційного захисту, так і свідомим практикуванням морально-етичних норм

та дотримання інформаційного законодавства авторами-розробниками та розповсюджувачами інформаційного контенту.

Таким чином виникає гостра необхідність в актуалізації змісту феномену «культура інформаційної діяльності учителя початкових класів» (КІД) взявши за основу розширення змісту поняття «інформаційна діяльність учителя початкових класів», котру доцільно розуміти як: діяльність, котра включає у себе пошук, збирання, опрацювання, перетворення форм подання, збереження, розповсюдження інформації (інформаційного контенту), його використання для вирішення наявних проблем чи прийняття рішень, формування інформаційних ресурсів й організацію доступу до них, із використанням традиційних та інформаційно-комунікаційних підходів та відповідних їм методів, засобів, форм діяльності [1].

При цьому культура діяльності – це система правил, норм, котра застосовується при виконанні певних видів цієї діяльності. У контексті роботи з інформаційної діяльності будь-якої особистості та учителя початкових класів зокрема її доцільно розділити на два змістово-діяльнісних етапи:

1) інформаційно-аналітичний – цей етап інформаційної діяльності передбачає роботу власне зі змістовим наповненням: критичний аналіз інформації отриманої із різних джерел (оцінювання якості її фактичного змісту та цінності при вирішенні проблем/прийнятті рішень, з'ясування прогнозованого впливу та, за потреби, нівелювання його наслідків); створення та/або інтегрування знайденої інформації (інформаційного контенту) у зміст власних інформаційних продуктів; формування мотиваційно-впливового напрямку інформаційного продукту (контенту), який створюється; прогнозування та аналіз можливих результатів і наслідків від розповсюдження та використання інформаційного продукту (контенту) тощо;

2) інформаційно-технологічний – він передбачає власне розробку технології практичної реалізації інформаційної діяльності (у контексті теми дослідження зосередимо увагу на інформаційно-комунікаційних підході до її реалізації): вибір відповідних засобів, методів і форм на етапах пошуку,

критичного аналізу та фільтрування відповідно до визначених параметрів, формального узгодження інформації, поданої у різній формі (текстова, аудіальна, відео, графіка тощо), синтезування власних цифрових інформаційних продуктів, розповсюдження їх, використання і (за потреби) – зберігання у різних формах, модифікації та знищення тощо.

Варто зазначити, що дотримання правил академічної доброчесності це не тільки банальне запобігання плагіату (самоплагіату), оскільки, як зазначається у Законі України «Про академічну доброчесність» (2022): «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження академічної діяльності, які є обов’язковими для всіх учасників (суб’єктів) такої діяльності та спрямовані на забезпечення довіри до результатів навчання, досліджень та творчості» [2]. А до основних порушень академічної доброчесності, котрі безпосередньо стосуються теми дослідження, згідно цього ж закону, відносяться:

- 1) недобросовісне використання результатів власної освітньої, наукової, творчої мистецької діяльності;
- 2) академічний плагіат і присвоєння авторства;
- 3) академічна фабрикація та фальсифікація;
- 4) створення або посередництво у створенні академічного твору на замовлення, а також і – несамотійне виконання завдань;
- 5) протиправний вплив (маніпуляції) та отримання неправомірної вигоди в процесі академічної діяльності тощо [2].

Як видно із наведеного переліку, академічна доброчесність є невід’ємною складовою культури інформаційної діяльності учителя початкових класів як на інформаційно-аналітичному етапі, так й інформаційно-технологічному. Детальніше зупинимося на інтеграції принципів академічної доброчесності на кожному із етапів.

Так, на інформаційно-аналітичному етапі у контексті академічної доброчесності передбачається відбір інформації, котра повинна бути актуальною, своєчасною, повною, об’єктивною. З цією метою педагогові

необхідно критично оцінювати джерела інформації стосовно не тільки їх рівня «науковості», але й незаангажованості та об'єктивності (найкраще, у такому випадку перевіряти відомості у кількох вартих довіри джерелах: офіційні сайти державних, наукових, освітніх установ, журналів та неперіодичних видань, персональні сторінки експертів у галузях досліджень тощо); при цьому для підтвердження власних думок та припущень потрібно користуватися повнозмістовими варіантами авторських робіт, а не використовувати тільки ті їх фрагменти, котрі беззастережно підтверджують думку (гіпотезу), тобто не «висмикувати» із текстів чи іншого контенту «зручних» фрагментів, котрі при зміні контенту набувають потрібного значення: це спричиняє фальсифікацію результатів інформаційної діяльності та суперечить принципам академічної доброчесності та КІД учителя початкових класів. Також у контексті інформаційної діяльності доцільно звертати увагу не тільки на фактичний зміст інформації (контенту), але й на її емоційне спрямування, можливості маніпулятивного впливу, що дозволить запобігати формуванню невірних уявлень, поглядів і переконань, особистісних поведінкових реакцій, а в окремих випадках – дозволятимуть маніпулювати користувачами створених інформаційних продуктів (контенту).

Інформаційно-технологічний етап у контексті реалізації академічної доброчесності як складової КІД учителя початкових класів передбачає, в основному, організацію такої форми подання інформації (контенту), в якій було б передбачено чітке виділення першоджерел (якщо такі були) інформації та/або результатів наукових досліджень, на основі яких створювався власний інформаційний продукт (контент), ілюстративних матеріалів тощо. Це дозволить зробити поданий матеріал не тільки більш інформативним та аргументованим, але й дозволить сформувати довіру до автора, сприятиме формуванню його позитивного наукового іміджу.

Підсумовуючи проведену діяльність можна стверджувати, що академічна доброчесність є однією із важливих складових, котрі визначають зміст культури інформаційної діяльності сучасного вчителя початкових класів, оскільки вона

регламентує не тільки вимоги до якості представлення результатів інформаційної діяльності (доступна і зрозуміла форма подання, можливість отримання доступу до першоджерел тощо), але й до змістового наповнення й можливостей і спрямованості мотиваційно-реакційного впливу на користувачів (інших науковців та освітян, здобувачів освіти та ін.). Разом із тим, феномен академічної доброчесності як компонента КІД вимагає подальших досліджень та актуалізації: зокрема детального розгляду вимагає питання використання систем штучного інтелекту в інформаційній діяльності вчителів початкових класів та розробки системи культурних норм інформаційної діяльності щодо ШІ.

Література:

1. Закон України «Про академічну доброчесність» (2022 р.). URL : <http://surl.li/uciir> (дата звернення: 31.05.2024)
2. Пріма Р. М., Остапйовська І. І., Пріма Д. А. Феномен інформаційної діяльності сучасного вчителя початкової школи. *Балканско научно обозрение*. 2020. Т. 4. № 1(7). С. 33–36. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17787/1/Stattya1.pdf> (дата звернення: 31.05.2024)